

вугється тривалість перебування на занятті кожного студента. Ці звіти зберігаються та використовуються для аналізу відвідуваності занять. Співробітники ректорату і деканату мають можливість в будь-який час підключитися до лекції або практичного заняття. Таким чином реалізується контроль відвідуваності та активності студентів під час навчання. Взаємовідвідування занять викладачами дозволяє обмінюватися педагогічним досвідом та підвищувати рівень викладання.

Висновки. Успішна педагогіка та ефективна освіта мають бути інтерактивними. Обговорення є однією з найефективніших форм навчального процесу і, вірогідно саме тому, залишається незмінною складовою освіти.

Література:

1. Наказ МОН України від 07.03.2022 р. №235 «Про деякі питання організації роботи закладів фахової передвищої, вищої освіти на час воєнного стану».

УДК 378.147.88

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВИКЛИКІВ СЬОГОДЕННЯ

**Ніколенко Д.Є., Филенко Б.М., Ройко Н.В., Бабенко В.І.,
Грінько Р.М.**

Полтавський державний медичний університет, Полтава

PECULIARITIES OF TEACHING IN INSTITUTIONS OF HIGHER MEDICAL EDUCATION IN THE CONDITIONS OF TODAY'S CHALLENGES

Nikolenko D.E., Filenko B.M., Roiko N.V., Babenko V.I., Grinko R.M.
Poltava State Medical University, Poltava

Анотація. Стаття висвітлює особливості навчального процесу в період пандемії коронавірусної інфекції, а також в умовах воєнного стану в Україні через війну із сусідньою державою росією. Із введенням воєнного ста-

ну в Україні, психологічний стан молоді змінився у зв'язку із посиленням стресом, що пов'язано із тривожними сигналами сирен, потребою шукати притунок від небезпеки у сховищі. Тому, в сучасних умовах доводиться проводити корегування практичних занять та лекцій в академічних групах як вітчизняних так і іноземних студентів під час дистанційного навчання з врахуванням рівня знань, психологічного стану та регіону перебування здобувача освіти. Використання традиційних методів навчання та пошук нових є запорукою успіху у формування майбутнього лікаря.

Ключові слова: дистанційне навчання, пандемія, війна, психологічний стан, корекція занять.

Abstract. The article highlights the peculiarities of the educational process during the pandemic of coronavirus infection, as well as in the martial law in Ukraine due to the war with neighboring russia. With the imposition of martial law in Ukraine, the psychological state of young people has changed due to increased stress, which is associated with alarming sirens, the need to seek refuge from danger in the shelter. Therefore, in modern conditions it is necessary to adjust the practical classes and lectures in academic groups of both domestic and foreign students during distance learning, taking into account the level of knowledge, psychological state and and the region of residence of the student. The use of traditional teaching methods and the search for new ones is the key to success in shaping the future doctor.

Key words: distance learning, pandemic, war, psychological state, correction of classes

Вступ. В умовах сучасного реального ринку праці у світі, в тому числі і в Україні, економіка знань призвела до підвищення рівня конкурентності в медичній галузі. При цьому став більш вимогливим і освітній державний стандарт, згідно з яким якість освіти і підготовки лікарів в Україні мають відповідати передовому європейському досвіду і Закону України «Про вищу освіту». Він потребує вільного орієнтування у професії лікаря, в питаннях діагностики захворювань людини на різних структурно-функціональних рівнях організму. Разом із цим у майбутніх фахівців-медиків повинно бути чітке розуміння значення підтримки здоров'я людини в інтересах розвитку суспільства [1, 2, 3].

Однак, у світі відбуваються події, які вносять свої корективи і в опануванні медичної освіти молоддю. Вагомий негативний внесок у

корекцію форм навчання внесла пандемія коронавірусної інфекції, а також введення останнім часом воєнного стану в Україні через війну із сусідньою державою росією.

Основна частина. У зв'язку із вище наведеними викликами суспільству основною особливістю навчального процесу у закладах вищої освіти стало дистанційне (online) навчання студентів [4], яке періодично переходило на стаціонарне. Останнє спочатку було пов'язане із хвилями підйому захворюваності на небезпечну вірусну інфекцію COVID-19, а віднедавна ще й у зв'язку з війною в Україні, яку розв'язала росія. Необхідно відмітити, що в період пандемії здобувачі освіти знаходились частіше вдома, чи в гуртожитку у спокійному середовищі. У той час, як із введенням воєнного стану в Україні, психологічний стан молоді змінився не на краще. Більш за все це пов'язано із тривожними сигналами сирен, потребою шукати порятунк від небезпеки у сховищі. Це призвело до посиленого стресу. Наше тіло – розумна саморегульована система, яка здатна підтримувати більш-менш стабільний стан під натиском зовнішніх подразників. Проте в умовах наближення воєнних дій до наших осель, необхідно прийняти до уваги розвиток тривалого (хронічного) стресу – дизстресу. Він не мобілізує наш організм, щоб вижити в небезпечній ситуації, а виснажує його і зриває механізм адаптації. Останнє негативно відбивається на самопочутті і навчанні, особливо вітчизняних студентів.

Саме тому викладачеві доречно перед початком занять наголошувати студентам, що для збереження свого психологічного стану слід пам'ятати, що ми потрібні Україні, своїм рідним і, насамперед, самому собі. Наголошувати, що необхідно бути сильними, з оптимістичним настроєм, необхідно думати про своє майбутнє. Важкі часи проходять, за чорною смугою з'являється біла, тому потрібна наша активність, робити щось корисне для своєї України і для себе, а саме: навчатися і готуватись до благородної справи – попереджати і лікувати захворювання. Це і повинно бути основним аргументом мотивації до навчання молодих осіб з будь-якої країни в умовах викликів часу. Адже, мотивація це рушійна сила прогресу, в тому числі і у навчанні [5].

Патологічна анатомія, як базовий предмет, безпосередньо відіграє важливу роль в подальшому навчанні студентів з усіх клінічних

дисциплін, що забезпечують закріплення клініко-анатомічного мислення майбутніх лікарів. В сучасних умовах доводиться проводити корегування практичних занять та лекцій в академічних групах як вітчизняних так і іноземних студентів під час вивчення патоморфології з врахуванням рівня знань, психологічного стану та регіону перебування здобувача освіти.

Розширення контактів між державами призвело до того, що студентські групи іноземців часто є інтернаціональними і більшість англومовними. Вони мають різні інтелектуальні якості, різний менталітет, норми спілкування, традиції навчання у школах. І хоча на кафедрі патологічної анатомії вони приходять на 2 та 3 курсах вже більш-менш адаптованими до нових вимог навчання у закладах вищої освіти нашої країни, труднощі у спілкуванні з деякими студентами у передачі їм відповідної навчальної інформації все ще бажають бути кращими. При цьому анкетування серед здобувачів освіти-іноземців початкових курсів, яке проведене з метою визначення мотивації набуття вищої медичної освіти, наближеної до європейської, та бачення перспективи свого майбутнього професійного розвитку, виявило наступне: у половини опитаних був низький рівень розуміння цілей і завдань професійного самовизначення, однак 76 % студентів-іноземців все ж таки мають бажання творити свою кар'єру лікаря [6]. Ось у цьому ми, як викладачі медичного вишу, кожний із свого фаху, повинні їм у цьому допомогти, а корекція занять, що базується на адаптації до реалій сьогодення, є одним з основних методів для досягнення поставленої мети.

Важливу роль в організації спільної навчальної діяльності має призначений деканатом вимогливий староста, як україномовної так і іноземної групи. Він, як лідер студентської групи, стає регулятором стосунків між особами різних національностей і часто прикладом у навчанні. Науково-педагогічним працівникам більш притаманне ділове лідерство, бо вони володіють своїм предметом краще за студентів і організують навчальний процес згідно науково обґрунтованих методичних розробок. При цьому на озброєнні викладачів і старост груп є сучасні технології для забезпечення сприятливих умов спілкування і передачі інформації за допомогою Zoom платформи, Google класу, Viber, електронної пошти, мобільного зв'язку.

У попередніх публікаціях [7, 8] викладачами кафедри патологічної анатомії детально розглядались методики організації навчального процесу згідно фахового стандарту. При цьому наголошувалось, що загальні педагогічні умови формування майбутнього студента-медика це, насамперед, створення різнопланової діяльності останнього під час навчання з предмету і більше самостійної роботи з фаховими літературними джерелами. Допомога студентам у підготовці до практичних занять з патоморфології надходить як із всесвітньої мережі Інтернет, так і на сторінці кафедри сайту нашого університету. Тут завантажена вся необхідна інформація: календарно-тематичні плани лекцій та практичних занять, силабуси з предмету, тестові завдання до ліцензійного іспиту (українською та англійською мовами), тощо.

У навчанні студентів основам клініко-анатомічного аналізу патології використовуються інтерактивні методи: фізичний (занотовування інформації на лекції і практичному занятті); соціальний (можливість поставити запитання викладачеві чи іншому студенту, дати відповідь) та пізнавальний (доповнення кількома студентами матеріалу теми заняття індивідуальним виступом-доповіддю з окремих питань; при цьому доповідь супроводжується мультимедійною презентацією). Викладач корегує дискусію з проблеми і звертає увагу на різноманітні наслідки патології.

Висновок. Отже, використання традиційних методів навчання та пошук нових є запорукою успіху у формування майбутнього лікаря. Кожен викладач повинен також враховувати психологічний стан здобувача освіти у непростий час та, відповідно, знаходити індивідуальні підходи викладання у кожній конкретній академічній групі та для кожного студента окремо. Вважаємо за важливе емоційне лідерство викладача-наставника, захоплення предметом, бажання передавати свої знання студентам.

Список літератури

1. Бичко М. В. Інноваційне освітнє середовище сучасного медичного ЗВО як основа конкурентоспроможності медичної освіти / М. В. Бичко // Сучасна медична освіта: методологія, теорія, практика : матеріали Всеукр. навч.-наук. конф. з міжнар. участю, м. Полтава, 19 березня 2020 р. – Полтава, 2020. – С. 16–18.

2. Закон України «Про вищу освіту» / Відомості Верховної Ради.– 2014.– № 37-38.

3. Ждан В.М. Сучасне освітнє середовище вищого медичного навчального закладу, як фактор його конкурентоспроможності / В.М. Ждан, В.М. Бобирьов, С.М. Білаш, О.М.Беляєва // Медична освіта. – 2017.– № 3 (75). – С. 40-46.

4. Филенко Б. М. Аналіз змісту, засобів та методів дистанційного навчання на кафедрі патологічної анатомії з секційним курсом / Б. М. Филенко, Н. В. Ройко, І. І. Старченко, О. К. Прилуцький, Т. В. Новосельцева // Актуальні питання лінгвістики, професійної лінгводидактики, психології і педагогіки вищої школи : зб. статей V Міжнар. наук.-практ. конф., м. Полтава, 19–20 листопада, 2020 р. – Полтава, 2020. – С. 390–395.

5. Ройко Н. В. Рівень мотивації та ставлення студентів до вивчення патоморфології / Н. В. Ройко, Б. М. Филенко, С. А. Проскурня, С. М. Совгіря // Світ медицини та біології. – 2017. – № 4 (62). – С. 212–215.

6. Владимірова В. І. Проблеми і перспективи професійно-особистісного самовизначення фахівця в сучасних соціокультурних умовах / В.І. Владимірова // Сучасна медична освіта: методологія, теорія і практика: матеріали Всеукр. навч.-практ. конф. з міжнар.участю, 19 березня 2020 року. Полтава: 2020.– С. 39-41.

7. Ройко Н. В. Методи оптимізації навчального процесу на кафедрі патологічної анатомії з секційним курсом ВДНЗУ «УМСА» / Н. В. Ройко, І. І. Старченко, С. А. Проскурня [та ін.] // Актуальні проблеми сучасної патологічної анатомії : матеріали наук.-практ. конф. – Київ, 2017. – С. 90–91.

8. Ніколенко Д.Є. Інтерактивна модель навчання з патологічної анатомії англomовних студентів / Д.Є. Ніколенко // Сучасна медична освіта: методологія, теорія, практика: матеріали Всеукр. навч.-наук.конф. з міжнар. участю, 19 березня 2020 року. Полтава: 2020.– С. 151-152.